

Franciszek Jakubczak

"Dzieła", t. 1-3, Ludwik Krzywicki,
red. Jan Lutyński (t. 1), Henryk
Holland (t. 2), Tadeusz Kowalik (t. 3),
Warszawa 1957 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 15/1, 157-158

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sociological Review” (grudzień 1959, tom 24, nr 6) artykuł na temat mitu funkcjonalnej analizy jako specjalnej metody w socjologii i antropologii. Davis krytykuje koncepcje teoretyczne i metodologiczne Mertona. Twierdzi on, że wbrew przekonaniu Mertona jego koncepcja funkcjonalnej analizy nie jest nowym zjawiskiem ani w socjologii, ani w antropologii, ponieważ przedstawiciele tych dziedzin nauki stosowali ją od dawna w swych badaniach. Koncepcja podziału zjawisk na funkcjonalne i dysfunkcjonalne, którą Merton uważa za trzon swojej metody, posiada, zdaniem Davisa, charakter psychologiczny, teleologiczny i konserwatywny, u podstaw czego leży zasada ahistorycznej analizy zjawisk społecznych.

Praca Mertona zasługuje na baczny uwagę polskiego czytelnika. Autor należy bowiem do tych stosunkowo nielicznych socjologów amerykańskich, którzy zajmują się problemami teoretycznymi i metodologicznymi. W pracy Mertona można znaleźć, oprócz problemów teoretycznych i metodologicznych, wiele wnikliwych analiz dotyczących roli różnych zjawisk i instytucji społecznych, wykorzystujących przede wszystkim materiał amerykański.

J. Kądzielski

HISTORIA SOCJOLOGII POLSKIEJ

Ludwik Krzywicki, *DZIEŁA*. Tom I: *PIERWOCINY WIĘZI SPOŁECZNEJ*, Warszawa 1957 PWN, ss. 804 (red. Jan Lutyński). Tom 2: *ARTYKUŁY I ROZPRAWY, 1880—1886*, Warszawa 1958 PWN, ss. 603 (red. Henryk Holland). Tom 3: *ARTYKUŁY I ROZPRAWY 1886—1888*, Warszawa 1959 PWN, ss. 642 (red. Tadeusz Kowalik).

O okolicznościach związanych z podjęciem zbiorowej edycji dzieł Ludwika Krzywickiego i zasadach tego wydania informuje przytoczone poniżej w całości słowo wstępne Komitetu Redakcyjnego poprzedzające tom pierwszy *Dzieł*:

„W wykonaniu uchwały Komitetu Filozoficznego Polskiej Akademii Nauk Państwowe Wydawnictwo Naukowe przystępuje do wydania *Dzieł* Ludwika Krzywickiego — jednego z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej myśli społecznej, którego przeszło sześćdziesięcioletni dorobek pisarski, rozproszony po licznych, dziś trudno dostępnych czasopismach i książkach, zawiera wiele pozycji o nieprzemijającej wartości.

„*Dzieła* obejmują całokształt twórczości pisarskiej Krzywickiego, pominięte tylko zostaną występujące niejednokrotnie u Krzywickiego powtórne — niewiele różniące się — opracowania tych samych tematów, a także dość liczne krótkie notatki, niekiedy nawet większe prace o charakterze wyłącznie sprawozdawczym.

„W *Dziela*ch zastosowany będzie układ chronologiczny. Wyjątkiem od zasady tego układu jest zapoczątkowanie wydawnictwa dziełem *Pierwociny więzi społecznej*, które nie było dotychczas ogłoszone drukiem”.

W skład Komitetu Redakcyjnego powołanego do realizacji uchwały o wydaniu dzieł Ludwika Krzywickiego wchodzi: Józef Chałasiński, Andrzej Grodek, Henryk Holland, Tadeusz Kowalik, Oskar Lange, Edward Lipiński, Alina Osiadacz-Molska, Stanisław Ossowski, Ludwik Sawicki, Adam Schaff, Edward Strzelecki i Tadeusz Szturm de Sztrem.

Tom pierwszy *Dzieł* zawiera największą, nie drukowaną dotychczas w całości pracę Krzywickiego, będącą owocem studiów prowadzonych przez niego w ciągu blisko pół wieku — *Pierwociny więzi społecznej*. Praca ta jest najpełniejszym wyrazem i ostatecznym zamknięciem rozległych studiów Krzywickiego poświęconych pierwszym etapom rozwoju społeczeństwa ludzkiego. W wyniku tych studiów powstały również liczne wcześniejsze publikacje cząstkowe.

Sygnalizowany tom zamyka posłowie Jana Lutyńskiego zawierające omówienie genezy *Pierwocin*, charakterystykę reprezentowanego w nich stanowiska teoretycznego oraz uwagi edytorskie związane z losami maszynopisów dzieła i zasadami przygotowania go do druku.

Tom drugi *Dziel* oprócz słowa od redakcji, informującego o kwestiach związanych z bibliografią prac Krzywickiego i podającego pokrótce dane biograficzne dotyczące początków jego działalności publicystyczno-naukowej, zawiera blisko siedemdziesiąt artykułów, recenzji i obszerniejszych przyczynków ogłoszonych w latach 1880—1886. W okresie tym Krzywicki kończy dopiero studia, w trakcie których rozwija ożywioną działalność społeczną w marksistowskim kółku „krusińszczyków”. Po wydaleniu z uczelni za udział w „schodce apuchtinowskiej” Krzywicki udaje się do Lipska, gdzie pracuje nad wydaniem przekładu pierwszego tomu *Kapitału* i studiuje filozofię oraz skąd pisuje do „Przeglądu Tygodniowego”. Z kolei wyjeżdża do Zurychu, a następnie do Paryża, gdzie obejmuje redakcję „Przedświtu” — zagranicznego organu „Proletariatu”.

W licznych artykułach z tego okresu omawiał Krzywicki zagadnienia walki politycznej i problemy ideologiczne ruchu robotniczego, popularyzował materialistyczne pojmowanie dziejów i marksowską ekonomię polityczną. Od czasów emigracji datują się też trwałe zainteresowania Krzywickiego dla etnologii, antropologii i archeologii.

Po powrocie do kraju, pod koniec 1885 roku, przebywa Krzywicki przez pewien czas w Galicji, gdzie kontynuuje żywą działalność publicystyczną.

Tom drugi *Dziel* otwiera pierwsza drukowana praca Krzywickiego — *Czerwony Bór*, będąca jednym z wielu haseł opracowanych przez młodego studenta dla wielotomowego *Słownika geograficznego*. Zamyka tom obszerniejszy szkic *Ustrój społeczny u ludów pierwotnych* — tak znamienny dla głównego nurtu zainteresowań naukowych Krzywickiego.

Tom trzeci *Dziel* obejmuje prace ogłoszone od połowy 1886 — do połowy 1888. W okresie tym, z uwagi na zakaz pobytu w Warszawie, przebywa Krzywicki w rodzinnym Płocku. Są to lata osłabienia działalności socjalistycznej po rozgromieniu I Proletariatu i straceniu jego przywódców.

Obok licznych publikacji i rozpraw pisze w tym czasie Krzywicki pierwszą swoją książkę naukową pt. *Ludy. Zarys antropologii etnicznej*. Są to lata uprawiania przez Krzywickiego szczególnie ożywionej publicystyki społecznej. Drukuje wtedy liczne artykuły w „Prawdzie” Świętochowskiego i w ludowcowym „Głosie”.

Wśród przeszło sześćdziesięciu zamieszczonych w tym tomie najróżnorodniejszych prac — od recenzji z dzieł Marksa aż po artykuły o hipnotyzmie — znajduje się również znana rozprawa *Idea a życie*.

Zapoczątkowane sygnalizowanymi tomami publikowanie dorobku naukowego Ludwika Krzywickiego ułatwi wykorzystanie tego dorobku i przyczyni się do jego spopularyzowania. Tym samym publikacja *Dziel* Krzywickiego spełni bardzo pozytywną rolę w rozwoju socjologii w naszym kraju. Należy tylko życzyć sobie, aby publikacja ta była jak najszybciej doprowadzona do końca.

F. Jakubczak

Tadeusz Kowalik, O LUDWIKU KRZYWICKIM. STUDIUM SPOŁECZNO-EKONOMICZNE, Warszawa 1959, PWN, ss. 382.

Studium Kowalika ukazało się w ramach publikacji związanych z setną rocznicą urodzin Ludwika Krzywickiego¹. Autor podejmuje próbę przedstawienia sylwetki Krzywickiego jako ekonomisty. Zdaje sobie jednak sprawę z faktu — na co zwraca uwagę w słowie wstępnym — że Krzywicki był przede wszystkim socjologiem, a jego prace ekonomiczne nie były pracami teoretyka ekonomii w ścisłym tego słowa znaczeniu, lecz dziełami socjologa zajmującego się problematyką ekonomiczną. Odpowiedź na pytanie „kim był Krzywicki” i jaka była społeczna funkcja cało-

¹ W związku z setną rocznicą urodzin Ludwika Krzywickiego ukazały się ponadto: monografia T. Szturm de Sztrema, *Instytut Gospodarstwa Społecznego*, specjalny zeszyt Biuletynu IGS, trzy tomy *Wspomnień* Krzywickiego i trzeci tom zbiorowego wydania jego *Dziel*.